

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ 2002
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1 α) Η υπόθεση του έργου αναφέρεται στην αιχμαλωσία, τις περιπέτειες και την τελική διάσωση ενός Έλληνα στρατιώτη, ο οποίος κατά την καταστροφή της Σμύρνης (1922) συνελήφθη και οδηγήθηκε στο εσωτερικό της Τουρκίας. Η «Ιστορία ενός Αιχμαλώτου» ξεκινά με την άμεση καταγραφή ενός ιστορικού γεγονότος:

«Στην καταστροφή της Σμύρνης βρέθηκα με τους γονιούς μου στο λιμάνι, στην Πούντα» Έτσι ο αναγνώστης τοποθετείται με συγκεκριμένες μαρτυρίες – καταγραφές σε ό,τι ακολούθησε μετά την πυρκαγιά της Σμύρνης: όσοι Έλληνες δεν διέφυγαν πιάστηκαν αιχμάλωτοι στα λεγόμενα τάγματα εργασίας (αμελέ ταμπουρού) και οδηγήθηκαν στο εσωτερικό της Μ. Ασίας προς τη Μαγνησία με σκοπό να χαθούν στο εσωτερικό και να εξοντωθούν είτε από τις κακουχίες είτε από άμεσες εκτελέσεις. (Ένας αριθμός Αρμενίων είχε την ίδια τύχη). Εμφανώς το απόσπασμα ξετυλίγει αυτή την πορεία του ήρωα-αιχμαλώτου ο οποίος μαζί με άλλους Έλληνες οδηγείται με συνοδεία Τούρκων στρατιωτών στο εσωτερικό της Μ. Ασίας

β) Η «Ιστορία ενός Αιχμαλώτου» δίνει άφθονες συγκεκριμένες αναφορές που καταγράφουν τα ιστορικά γεγονότα από τον Αύγουστο του 1922 κ.ε. Τα τοπωνύμια επαληθεύουν την πορεία των αιχμαλώτων στα τάγματα εργασίας στο εσωτερικό της Μ. Ασίας καθώς και τις συνθήκες διαβίωσης σ' αυτά. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα απομονώνουμε τα δύο τοπωνύμια: Μαγνησία – Κασαμπάς (1) καθώς και την περιφρούρηση των αιχμαλώτων Ελλήνων και Αρμενίων από Τούρκους στρατιωτικούς: συνοδοί – αγγαρεία, στρατιώτες – σκοποί – λοχαγός – αξιωματικοί (2). Γίνεται αναφορά στην εποχή: (Αύγουστος – Σεπτέμβριος) «...ο ήλιος έριξε την κάψα του ...» (3) αλλά και στην στέρηση του νερού που επέφερε την απόλυτη εξαθλίωση των αιχμαλώτων: «...όσοι δεν είχανε πίνανε το κατουρό τους...»(4)

2. Από το σχολικό βιβλίο, σελ. 183-184

«Το χαρακτηριστικό γνώρισμα του βιβλίου...γενικότερη συνοχή του κειμένου»

Παραδείγματα:

- 1) ιδιωματικές φράσεις και τούρκικες λέξεις («έπεσε ψάθα» «τον χάλασαν», «άφεριμ, άφεριμ», «Χότζα, Αλλάχ ασκινά»κ.α)
- 2) απουσία επιθέτων, σχημάτων λόγου: επαληθεύεται από το απόσπασμα
- 3) φυσική ροή ομιλίας: διάλογος
- 4) μικροπερίοδος λόγος: επαληθεύεται από το απόσπασμα
- 5) πρωτοπρόσωπη αφήγηση (εδώ α' πληθυντικό, συλλογικό βίωμα)

3. Από το σχολ. βιβλίο σελ. 184: «Η αφήγηση...πόνος του Άλλου» Επίσης, σελ. 364: «Τέλος, ο Αιχμάλωτος...μυστικές και ξαναπλασμένες». Το δεύτερο απόσπασμα ανήκει στον Γιώργο Ιωάννου (Εφήβων και μη, Κέρδος, Αθήνα 1982) επομένως αποδίδεται ελεύθερα. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η αφηγηματική τεχνική της «Ιστορίας ενός Αιχμαλώτου» εξυπηρετεί την άμεση αναγνωστική πρόσληψη γιατί

συλλαμβάνει μια πρωτόγονη και απειρότεχνη γλωσσική έκφραση των πραγμάτων. Ο πριμιτιβισμός του ύφους και την γλώσσας του Δούκα αναγάγουν την απλότητα της γνήσιας λαϊκής αφήγησης σε λογοτεχνικό ύφος

4. Στην α' ενότητα της «Ιστορίας ενός Αιχμαλώτου» δίνεται παραστατικά η σχέση εξάρτησης και υποταγής μεταξύ δήμιου και θύματος. Το απόσπασμα αποδίδει μια κορύφωση της στιγμής όπου η ζωή του θύματος εξαρτάται άμεσα από τις διαθέσεις του δήμιου. Με τρόπο λιτό, χωρίς δραματικές εξάρσεις αλλά υπαινικτικά «δωρικά» ο αναγνώστης γίνεται μάρτυρας της στιγμής όπου η ζωή των αιχμαλώτων μετά από την εξαθλίωση και τον εξευτελισμό που προκαλεί η έλλειψη νερού φτάνει στο τέλος της, στη στιγμή της εκτέλεσης η οποία θα είναι αναίτια, τυχαία σκληρή και βάνανυση. Αυτό υπονοείται από την αφαίρεση των δαχτυλιδιών και των χρυσών δοντιών, εικόνα που παραπέμπει στα χιτλερικά στρατόπεδα συγκέντρωσης του β' Π.Π και στην γενοκτονία των Εβραίων. Πρόκειται για ένα σημείο που αποδίδει εύλογα τον βαθύ αντιπολεμικό χαρακτήρα του έργου του Στρ. Δούκα, καθώς φανερώνεται η ανθρώπινη συμπεριφορά αλλά και η τύχη της ανθρώπινης ζωής σε καιρό πολέμου.

5. α) Αναφορά στην εποχή (Αύγουστος – Οκτώβριος) στη ζέστη στην μάταιη αναμονή βροχής. Ο απρόσμενα ζεστός καιρός επιτείνει τη δίψα ενώ φαίνεται να συνηγορεί η φύση στο βάσανο των αιχμαλώτων Το μοτίβο απαντάται και στους Ελεύθερους Πολιορκημένους του Δ. Σολωμού, όπου η φύση συνδέεται με τη μοίρα των ανθρώπων και αποτελεί έναν «εχθρό» που καθιστά τη θέση τους δυσχερέστερη, τραγική

β) Το αίτημα για νερό στα τούρκικα: αποδίδει παραστατικά την κατάσταση των αιχμαλώτων με την αμεσότητα της γλώσσας και τη ζωντάνια του διαλόγου

γ) Η προσδοκία της παροχής νερού και η στέρηση του: οι λεπτές ψυχαναλυτικές αποχρώσεις αυτής της αντίθεσης υπογραμμίζουν το μέγεθος της εξαθλίωσης καθώς οι αιχμάλωτοι, έρμαιοι των διαθέσεων των Τούρκων ελπίζουν αλλά παραμένουν διψασμένοι

δ) Κορυφώσεις - Υπερβολές: Το θεματικό μοτίβο της δίψας γίνεται εργαλείο, όπλο στα χέρια των δήμιων για να χλευάσουν και να ισοπεδώσουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.